

Masarykova Universita

Pedagogická fakulta

Katedra speciální pedagogiky

Téma: **PROJEKT NA DIPLOMOVOU PRÁCI**

Pro předmět Metodologie

Vypracoval: **Michal Kos**(učo: 385548)

Pro předmět: Metodologie 2 (SPSMP_MTO2)

Datum: 19.5. 2011

Téma: **Integrativní/Inkluzivní vzdělávání žáků s poruchami autistického spektra (PAS)**

Výzkumný problém: Integrovaní jedinců s PAS do běžného školství a řešení praktických problémů, které s sebou integrace nese.

1.Vymezení řešené problematiky:

Práce se zaměřuje na problematiku integrace jedinců s poruchami autistického spektra do tříd běžných základních škol. Integrace je moderním trendem, který se snaží o to, aby co největší množství žáků se vzdělávalo v běžném školství. Důvodem je snaha poskytnout všem rovnocenné možnosti a příležitosti. Je důležité se zabývat problémy, které samotnou integraci provází, protože jen tak jim můžeme přecházet.

2.Shrnutí dosavadního stavu řešení či poznání:

V dnešní době se počet integrovaných žáků neustále zvyšuje, ale jedinců s poruchami autistického spektra je zatím integrováno poměrně málo. Většinou jsou umísťováni do škol praktických a speciálních. Ne vždy je k dispozici osobní asistent a mít ve třídě integrovaného žáka klade na práci učitele zvýšené nároky. Společnost vnímá často tyto jedince jako nevychované z důvodu jejich nepřiměřených reakcí a problémů se sociálními vztahy.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké praktické problémy se musí řešit při integraci žáků s PAS?

Vedlejší výzkumné otázky:

- 1) Jsou školy přístupné k integraci? Spolupráce se školou. (pro rodiče)
- 2) Je spolupráce s poradenskými systémy bezproblémová? (pro rodiče)
- 3) S jakými předměty mají žáci s PAS největší problémy? (rodiče i učitelé)
- 4) Probíhá integrace ve škole bezproblémově? (hlavně pro učitele)
- 5) Je spolupráce s poradenskými systémy bezproblémová? (pro učitele)

(Vím že otázky 2 a 5 jsou stejné, ale na rozdíl od otázky 3, kterou se pokusím řešit společně s rodiči i učiteli, pohled na spolupráci s poradenským systémem ze strany rodičů a ze strany učitelů je podstatně udržet od sebe a řeší to oboje jiný problém.)

VOLBA VÝZKUMNÉ STRATEGIE

Toto téma by se dalo zkoumat i kvantitativně. Přesto si však myslím, že by tím musela být tato problematika velmi zjednodušená. Neslo by to s sebou rizika toho, že by rodiče do dotazníků nepodali objektivní informace a na některé problémy by se třeba ani nepřišlo. Každý žák je individuem a vyžaduje individuální přístup. Učitelé jsou také každý jiný. Proto se domnívám, že integrace je v každém případě naprosto individuálním procesem se svými vlastními specifiky, a proto zobecňovat přespříliš do tabulek a procent by nemuselo být v tomto případě správné. Jde o to, že i problém který řeší malé procento rodičů dětí s PAS je problémem, na který je třeba poukázat a ne ho pouze shrnout do číselného údaje. Rád bych odhalil a zdokumentoval řešení praktických problémů, které s sebou integrace přináší. A z toho důvodu nemohu soustředit své výzkumné činnosti směrem kvantitativním, ale budu věnovat maximální pozornost malému výzkumnému vzorku. Konkrétněji půjde o tři žáky s PAS - více informací v Informacích o výzkumném vzorku.

NÁVRH METODY SBĚRU DAT

Pro vypracování teoretické části použiji analýzu dostupné literatury a dokumentů. Pro část praktickou budu nejčastěji užívat rozhovor, pozorování a analýzu dokumentů.

ROZHOVOR – bude moji hlavní metodou sběru dat. Osoby budu při svém zkoumání kontaktovat osobně a budu se snažit získat co možná největší množství dat. Tyto rozhovory budou ze začátku nestrukturované a neplánované. Pokusím se zjistit nejstěžejnější témata a problémy, které jsou ochotni dotazovaní řešit. Na základě analýzy prvních rozhovorů potom mohu sestavit jistou strukturu pro další rozhovory. Rozhovory bych rád vedl jak s učiteli, kteří mají žáky s PAS ve své třídě ale také s rodiči, aby i oni přispěli tím jak vnímají integraci oni. Nejcennějším informačním zdrojem z osloveních bude matka dívky s PAS, která je zároveň učitelkou ve třídě pro jedince s PAS. Díky ní mohu získat pohled na integraci nikoli pouze rodičů nebo pouze učitelů, ale postoj někoho kdo je součástí obou těchto stran.

POZOROVÁNÍ – rád bych pro přesné dokreslení situace ve třídě a nebo pro lepší popsání řešení některých praktických problémů na které narazím provedl i jistá pozorování ve školách, kde jsou žáci s PAS integrováni. Pozoroval bych jak je, tak klima ve třídě a vzájemnou spolupráci s ostatními žáky. Soustředil bych se na častnost výskytu situací, které vyžadují nějaké náročnější řešení. Samozřejmě bych pozoroval i učitele, kteří tyto problémy řeší a nebo jím svým pedagogickým působením předcházejí.

ANALÝZA DOKUMENTŮ – ke správnému pochopení všech souvislostí budu muset prostudovat množství různých dokumentů. Seznámím se s individuálními plány žáků a s jejich anamnézami.

PŘEDSTAVA O POČTU A KONTAKTOVÁNÍ VÝZKUMNÝCH JEDNOTEK

Po konzultování s vedoucí práce jsem dospěl k závěru, že jeden integrovaný žák by byl málo. Proto jsem nakonec zvolil konečný počet 3 integrovaných žáků. O jedné dívce jsem již informace měl a kontakt na ní jsem měl, když jsem si toto téma volil. Ihned po prvním kontaktování jsem od ní získal kontakt na další rodiče, který jsou v podobné situaci jako oni. Třetí žák mi stále scházel, ale štěstí se na mě usmálo během mých praxí. Ona učitelka o které jsem zde psal, že učí v třídě pro žáky s PAS a zároveň má dcerku se stejnou poruchou byla zaměstnána na škole kde jsem měl své dvoutýdenní praxe. Ihned během prvního týdne jsem s ní navázal spolupráci. Hlavní cíl sběru dat jsem naplánoval na začátek příštího školního roku.

ÚRYVEK Z ROZHOVORU

První neplánovaný rozhovor s paní učitelkou o které jsem se doslechl že má dívku s PAS:

Já: Dobrý den, jmenuji se Michal Kos a studuji MU Brno. Moje diplomová práce se zabývá problematikou vzdělávání jedinců s PAS a s řešením praktických problémů, které mohou při integraci nastat.

(Paní Učitelka (dále PU) se tiše pousmála. Načež ihned reaguji.)

Já: Vidím, že asi víte o čem chci psát, vypadá to, že dokonce nějaké problémy máte. Mohla by jste mi o nich tedy něco říci? A mohl bych se na vás obrátit se svoji prací jako za jedním z rodičů, které chci oslovit.

(Nebylo v plánu se ihned začít bavit o problémech, ale PU se jevila mile, přátelsky a určitě si n evybavila nic nepříjemného když se pousmála.)

PU: Ale ano, ráda vám pomohu, pokud budu moci. A máte pravdu, že na nějaké problémy jsme již narazili. Ten který si pamatuji nejvíce byla snaha o umístění naší dcerky do některé specializované formy předškolního vzdělávání. Trvalo to měsíce než jsme pracně získali potřebné materiály.

Já: Ano, získání papírů... To je jedna z věcí se kterou mívají rodiče velké problémy. Problém vězí v tom, že nevědí nač mají nárok a na koho se s čím obrátit.

PU: Ano je to tak. A pro rodiče s PAS obzvlášť ne v tomto kraji. Přemýšlela jsem nad tím zřídit nějakou poradnu pro rodiče s PAS.

Já: To by bylo dozajista skvělé. Jsem rád, že jsem narazil na někoho kdo se touto problematikou tak aktivně zabývá. Děkuji mockrát. Mohla by jste mi říci ještě něco o vaší dcerce?

PU: ...

Pouze ukázka rozhovoru, který se opravdu uskutečnil. Nevím kterým směrem se moje práce rozběhne. Ale z tohoto prvního rozhovoru je zřejmé, že k problematice „získání papírů“ se určitě během svého výzkumu ještě dostanu. Nyní ale nevím jaké všechny problémy rodiče a učitelé musí řešit, a tak bohužel nemohu předvést ukázkou strukturovaného připraveného rozhovoru, snad jen pár otázek, které budou muset padnout:

- Váš syn i přes svůj handicap úspěšně navštěvuje běžnou školu, co tomu předcházelo?
- Jak se k tomu, že chcete svého syna dát do ZŠ postavila škola a její vedení?
- Spolupracujete se školou, s učiteli vašeho syna?

Trochu uzavřenější otázky:

- Kdy došlo k integraci?
- Má váš syn osobního asistenta?
- V čem má váš syn ve škole největší problémy?
- Je ve třídě asistent pedagoga?

Počítám s tím, že první rozhovory budu vést na neformální úrovni a pokusím se z nich vyvodit schéma pro další rozhovory. Věřím, že při rozhovoru padnou takové otázky, které bez pochopení situace by mohli ode mne vypadat jako netaktní chování, ale už teď vím, že při neformálním rozhovoru se i takové věci dají probrat a dají se tak získat užitečné informace, záleží na situaci. Největší etické problémy na které budu narážet je to, že probírám s rodiči problémy a nesnáze, které jsou spojené s jejich dítětem. To nikdy nebude příjemné a já musím klást důraz na to, abych neohrabanou formulací rodiče nějak neurazil nebo jim neublížil tím, že budu zdůrazňovat negativa věci. Věřím však, že pokud na první místě v rozhovorech bude stát to, že jejich dítě je šikovné a zvládá se integrovat a tudíž zapojit mezi ostatní děti budou rozhovory převážně pozitivně orientované.

TERENNÍ POZNÁMKY:

Zatím jsem vedl jenom volné rozhovory s dvěma matkami od dětí, kteří jsou integrováni v běžné ZŠ a s pár učiteli s kterými jsem své téma konzultoval. Záznamy z těchto rozhovorů jsou pouze bodovité a zachycují problematiku, kterým se budu v dalších sezeních věnovat. Tyto první rozhovory pomohly stanovit i moje vedlejší výzkumné otázky. Šlo o to, že jedna matka v praktických problémech uviděla ihned problémy ve vzdělávání zatím co druhá pochopila spíše organizační věci a papírové řešení celé záležitosti. Už to mě zavedlo k tomu, že opravdu moje práce má smysl a problémů, které je třeba řešit je více. Ukázka z rozhovoru:

Já: A v jakých tedy předmětech má váš syn největší problémy?

Matka: Má úžasnou paměť a dokáže se mnoho věcí naučit z paměti. Bohužel jeho logika je trochu jiná než ta naše a tudíž má ohromné potíže s matematikou. Dějepis si dokáže dát do souvislostí, ale složitější matematické operace prostě vyřešit nedokáže.

Já: A jak se tedy takové situace řeší? Je třeba nějakého speciálního postupu?

M: Ani tak speciálního jako velmi trpělivého a systematického.

Já: A učíte se se synkem doma? Co domácí úkol? Jak dlouho vydrží pracovat?

M: Domácí úkoly nosí každý den a my se je snažíme i každý den plnit, bohužel ne vždy na to má náš syn dost energie a potřebnou náladu. Musím uznat, že ve škole pracuje více než doma. Doma se dokáže zabavit sám, různými pro nás nepochopitelnými stereotypními činnostmi.

SEZNAM LITERATURY

HOWLIN, P. **Autismus u dospívajících a dospělých**. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-041-0.

JELÍNKOVÁ, M. **Autismus I. problémy komunikace dětí s autismem**. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 1999.

KREJČÍŘOVÁ, D., **Autismus VII. – Diagnostika poruch autistického spektra**. Praha: IPPP ČR, 2003.

PŘINOSILO VÁ, D. **Diagnostika ve speciální pedagogice**. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-157-7.

RICHMAN, S., **Výchova dětí s autismem**. Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7367-102-6.

SCHOPLER, E., MESIBOV, G. B. **Autistické chování**. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-133-9.

STRUNECKÁ, A. **Přemůžeme autismus**. Blansko: ALMI, 2009. ISBN 978-80-904344-0-0.

THOROVÁ, K., **Poruchy autistického spektra**. Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7367-091-7.

VERMEULEN, P., **Autistické myšlení**. Praha: Grada, 2006, ISBN 80-247-1600-3.

VOCILKA, M., **Autismus**. Praha, 1996, ISBN 80-902134-3-X.

VOCILKA, M., **Výchova a vzdělávání autistických dětí**. Praha: Septima, 1994, ISBN 80-85801-33-7.

SEZNAM ZAHRANIČNÍ LITERATURY

HOPE-WEST, A.; JONES, G., **Securing appropriate education provision for children with autism spectrum disorders : a guide for parents and professionals**. London : Jessica Kingsley, 2011. 144 s. ISBN 9781849051538.

QUINN, B.; MALONE, ANTHONY F., **Autism, Asperger syndrome and pervasive developmental disorder : an altered perspective**. London : Jessica Kingsley, 2011. 207 s. ISBN 9781849058278.

Oceňuji poctivý a upřímný přístup k projektu. Nevím, zda vám situaci nekomplikuje široké zadání a obecnost tématu – tématem vaší práce je „integrační proces jako takový“. Trošku hrozí,

že se zamotáte do množství materiálů a nebudete vědět, co s tím – doporučuji zvážit, zda otázky nezúžit, nezaměřit se na konkrétní problémy (takových výzkumů přece musí být celá řada).